

կենդանի էին: Եւ կեցեալ ի տան հօր իւրում աւուրս յիշ, ասաց թէ ես վասն այսօր իրաց եկեալ եմ, զի յայանի խօստովանեցայց զՎրիստոս Լստուած ի մէջ հեթանոսաց: Եւ նորա ըստ գթոյ ծնողացն ասացին՝ թէ ոչ կարես ժուժել տանջանաց, այլ երթ դարձեալ յերկիրն քրիստոնէից եւ կաց բարեպաշտութեամբ, իսկ նա ոչ լուաւ նոցա, այլ գնաց յաւուր տօնի Վերայման Ս. Խաչին ի գերեզմանս և այցոց ըստ սովորութեան նախնեացն յօրհուսն գերեզմանաց՝ ունելով ի գլուխ իւր զձեւ քրիստոնէից, եւ ոչ որ ինչ ասաց ջնա զայն օրն, եւ ի միւս օրն՝ որ էր երկուշարթի՝ եկեալ յեկեղեցին խոստովանեցաւ զանցանս իւր, եւ հաղորդեցաւ ի պատուական մարմնոյ եւ արեան Որդւոյն Լստուծոյ, եւ գնաց նոյն քրիստոնէական ձեռնոյն ի շուկանն ի մէջ Տաճկաց: Իբրեւ տեսին ասացին — այդ որպիսի՞ կերպարան է զոր զգեցեալ ես, ոչ եւ դու այն զօրական զոր այսչափ ժամանակաց հեռէ կեցեալ ես ի միջի մերում — եւ նա ասէ զօրացեալ ի Հոգւոյն Սրբոյ. — այո՛, ես եմ, ապա ոչ գտայ զօգուտս հաւատոց ձերոց. արդ հաւատ՝ ճշմարիտ քրիստոնէութիւնն է, զոր հաւատացեալ էի, եւ հաւատամ զՎրիստոս Լստուած եւ որդի Լստուծոյ: Իսկ անօրէնքն իբրեւ լուան զայս՝ զայրացան եւ կրճտեցին զատմամբն իւրեանց ի վերայ նորա, եւ արկեալ ի նա ձեռն՝ առեալ տարան առ դատաւորն եւ ասացին զպատճառ իրացն: Եւ հարց դատաւորն եւ ասէ զիսորդ համարձակիս արհամարհեալ զօրէնս Սահմէտի եւ ոչ կեաս ի պատուի քու՛մ զոր ունէիր յառաջագոյն: Եւ նա ասէ. — Օրէնք քո առ քեզ եղեցի ի կորուստ, եւ զպատիւս քո ոչ ընդունիմ որ առ ժամանակ մի է, այլ ես գտեալ եմ պատիւ որ անանց եւ յաւիտենական է: Ինչ որ բարկացեալ դատաւորն՝ հրամայեաց հարկանել զգերան նորա եւ տանել առ վէզիրն: Եւ նա կեցեալ առաջի նոցա համարձակ խոստովանեցաւ զՎրիստոս Լստուած: Եւ յորժամ լուաւ զհամարձակութիւն դաւանութեան նորա, ասաց վէզիրն՝ խնայարեալ է, արկեք զդայ այսօր ի բանտ: Եւ յորժամ աճին ի միւս օրն յատեան, նայ

դարձեալ զնոյն բանս խօսեցաւ աներկիւղ եւ անկասկած՝ թէ քրիստոնէայ եմ եւ Վրիստոսի ծառայ, եւ ոչ եմ խնայար, որպէս եւ դուք ուսուցիչ զոր ես ոչ ընդունիմ: Ինչ որ յոյժ սաստկացեալ փաշայն՝ հրամայեաց տանել զնա ի կախաղանս առ փողոցէ քաղաքին, զոր եւ վաղվաղակի կատարեցին զհրամանս նորա: Եւ յորժամ տանէին զնա ի տեղի կատարման, եւ նա ի ճանապարհին ուսուցանէր զհաւատացեալսն հաստատուն կալ ի հաւատս Վրիստոսի եւ ինքն ի փառաւորելոյ զՎրիստոս Լստուած ոչ դադարէր: Եւ կացեալ ի կաղախանի աւուրս երկուք եւ լուսափայլութիւն երեսաց նորա ոչ նուազեցաւ, այլ որպէս ի քուն կայլ զաւուրս երկուք՝ վկայ անմեղութեան նորա: Եւ տեսեալ անօրէնքն՝ եթէ գրոհ տուեալ հաւատացեալքն քան ի տեսանել զհանդէս մարտիրոսութեան նորա, իջուցեալ ի կախաղանէ՝ արկին ի ծով: Եւ այսպէս կատարեցաւ Ս. վկայն Վրիստոսի Լստուծոյ մերոյ ի թվին ՌՂԺԱ ի Սեպտեմբերի ամսոյն ժէ յաւուր չորեքշաբթի, որոյ յիշատակն աւհնութեամբ եղեցի, եւ մաղթանաւք սորա Տէր Վրիստոս Լստուած մեզ եւ ձեզ ողորմեսցի. ամէն:

Այս վկայաբանութիւնը հանուած է նօտրդիր ժողովածոյ զրազիրէ մը, գրեալ ի Թուին Հայոց ՌժԺԲ, որ կը գտնուի Անտոնեան Միաբանութեան Մատենադարանին զրազրաց շարքին մէջ 14 թուահամարի ներքեւ, զոր փութացից հրապարակել օգտաշատ Հանդէսիս միջոցաւ ի գիտութիւն Յարգոյ ընթերցողաց:

Է. ՆՍՏԱՆՍ Է. ՍՐԱԳՈՅՆ
Միաբան Անտոնեան

ԱՅԼ ԵՐԱՅԵ

ՆՆՄԱՆԷ ԻՄԲԱԳՐԱԻՍՆ

Ի դիմաց "Սափիրի", խմբագրութեան պատիւ ունիմ յայտնել Ձեզ հետեւեալը: Անվերջ գործադուլներէ, տպարաններէ եւ վիճաբարտանց դէմ ստեպստեպ սարքւող բոյկոտներէ եւ այլ հազար ու մի արգելադիմ հան-

գամանքների պատճառով, «Սափրիչի» ամսա-
համարները լոյս տեսան անկանոն կերպով:
Իսկ «Անի», միեւնոյն պատճառներից ստի-
պուած, վերածուեց «Հրատարակչական ընկերու-
թեան», որ պիտի հրատարակէ Հայի նահա-
պետից սկսած, մինչեւ մեր օրերը, մեր նշանաւոր
գործիչների նկարները զանազան մեծութեամբ,
ինքնուրոյն եւ թարգմանական հակիրճ եւ ամ-
փոփ գրուածքներից կազմել գրքոյկներ եւ
հանրամատչելի գնով տարածել ժողովրդի զա-
նազան խաւերում: Ազգ. եւ օտար հանձարեղ
եւ պիտանի մարդկանց լուսանկարից պատ-
րաստել բաց նամակներ եւ այլ գեղարուես-
տական գործեր եւն եւն: Նպատակն է, մի
կողմից ընթերցասիրութիւն տարածել հայ
ժողովրդի զանազան խաւերում, մի կողմից
հայ ժողովրդի գեղարուեստական ճաշակի
ղարգացման նպատակ, իսկ միւս կողմից
երգիծաբան, հեգնաբան եւ այլաբանօ-
րէն սրամիտ եւ կարող հեղինակների աւ-
պարէզ կոչել եւ մինչեւ անգամ արժանաւոր-
ներին մրցանակ տալ: Այն է՝ բանաստեղծական
գրուածքների ամօրէն 10—15 կոպ. իսկ արձակ
գրուածքների՝ 5 կոպ.: «Սափրիչի» IV դգ հա-
մարը լոյս տեսաւ եւ ուղարկուեց բաժանորդ-
ներին, իսկ V դգը մամուլի տակ է, մամուլի
տակ է նոյնպէս եւ «Անի» հրատարակչ. ընկեր.
I տերեւն, որ բաղկացած է 10—12 բացնա-
մակներից, որոնք շուտով լոյս կը տեսնեն եւ V դգ
համարի հետ կ'ուղարկուին բաժանորդներին:
Բաժանորդները շարունակուում է բաժնե-
գինն է 2 պրէմիաների հետ 2 ուս. իսկ արտա-
սահման եւ անգրկասպան երկիր 2 ու. 50 կոպ.:
Հասցէ Rédaction du «Sapritch», Péters-
bourg, Kazanskaia 46, 18.

Խնդրում եմ իմ այս նամակին մի անկրին
շնորհել 2 եր թերթում, կանխօրէն ընդունելով
շնորհակալութիւնս:

Յայտնի կը լինի 2 եղ, որ Գերմանիայում
երկու տարուց ի վեր սկսել է հրատարակուել
շորս լեզուով (Գերմ. Անգլ. Ֆրանս. եւ Իտալ.)
միջազգային եռամսեայ մի հանգէս «Գպրոցա-
կան Առողջապահութեան» վերաբերեալ (Ar-
chives internationales d'hygiène scolaire),
որի խմագիրներն են Պրոֆ. Գրիէզըսի, Սըր
Լուուզըր Բրընտօն, Գոկտ. Ա. Մաթիէս եւ Ա.
Խօջաննէսէն: Այդ խմագրութիւնը մասնա-
ւորապէս ինձ յանձնարարում է 1. Նոյն հանգէսի
համար պատրաստել մի ուսումնասիրութիւն՝

ամէն տարի հայ թերթերի մէջ լոյս տեսած
«Գպրոցական Առողջապահութեան» վերա-
բերեալ յօդուածների, ինչպէս նաեւ նոյն նպա-
տակով հրատարակուած գրքերի մասին, տալով
նաեւ նրանց ամփոփումը: 2. Առաջիկայում
հրատարակուելիք «Գպրոցական Առողջապա-
հութեան» խորհագրութեան ցուցակի համար պա-
տրաստել, հայերի մէջ սկզբից մինչեւ ցարգ
«Գպրոցական Առողջապահութեան» մասին հրա-
տարակուած գրքերի, բրօշուրների եւ թերթե-
րում լոյս տեսած կարեւոր յօդուածների ցուցակը:

Աստի խնդրում եմ յարգելի խմա-
գրութիւններին ուղարկել իմ ստորեւ հասցէին
սկսած 1907 թ. Յունվարից եւ շարունակաբար,
իրենց թերթերի այն համարներից երկուքական
օրինակ, որոնց մէջ զետեղուած կը լինեն Գպրոցա-
կան Առողջապահութեան մասին յօդուածներ:

Այս առթիւ նաեւ խնդրում եմ հայ
հեղինակներից, Գպրոցական Առողջապահու-
թեան մասին իրենց հրատարակած եւ յետ
այսու հրատարակուելիք գրքերից երկուքական
օրինակ ուղարկել ինձ:

Թերթերի եւ գրքերի մի օրինակը ծա-
ռայելու է ինձ ուսումնասիրութիւնը եւ տեղե-
կագիրը պատրաստելու, իսկ մի աւելորդ օրինակը
Գերմանիայում կազմուած Գպրոցական Առող-
ջապահութեան մէջ ազգային գրագրանին
մէջ պահ գրուելու:

Խմագրութիւններին եւ հեղինակներին
փոխարինելու համար պատրաստ եմ կամ մի
օրինակ ուղարկել նրանց միջազգային այդ
հրատարակութիւններից, որոնց մէջ յիշատա-
կուած է լինելու իրենց անունը եւ գրուածք-
ների ամփոփումը, կամ տարուայ վերջումը
վճարել փոխարժէքը, համաձայն ինձ ուղար-
կուած հաշվեցուցակի: Եթէ դրամով փո-
խարինելու ցանկութիւն չլայտուի, պա-
տրաստուած փոխարինաբար իրենց ուղարկելու
եմ այդ միջազգային հրատարակութիւններից
մի օրինակ:

Խնդրում եմ նաեւ հայ գրավաճառներից
ուղարկել ինձ իրենց գրացուցակները եւ մաս-
նաւորապէս յայտնել ինձ թէ «Գպրոցական
Առողջապահութեան» վերաբերեալ ինչ հրա-
տարակութիւններ կան եւ նրանց արժէքը ինչ է:
Հասցէ Docteur P. Khan, à Bender-
Guez (Perse), Via Bakou-Krasnovodsk.

Մասն յարկաւոր
Դոկտ. Գ. Յ. Փ. ԽԱՆ

